

Het Groene Blad

IVN Eerbeek en omstreken jaargang 35 nr.4 2023

De Goudvink

Enquête: Wat vindt u van het Groene blad ?

Ouwe Kost(baarheden) Buurtschap Imbosch

Colofon

IVN Eerbeek en omstreken

IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid afdeling Eerbeek en omstreken, is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap in de gemeente Brummen.

IVN-Eerbeek organiseert activiteiten zoals wandelingen, cursussen en werkzaamheden in het groen voor iedereen.

Lid of vriend worden? Meld je via e-mail aan bij secretaris@ivn-erbeek.nl of via de website.

Contributie (per jaar): Leden: € 25,- Donateurs: € 12,- Huisgenootleden € 12,-

Vriend van IVN Eerbeek € 48,-

Te betalen op IBAN. NL17 RABO 0309 230 705 t.n.v. IVN vereniging afd. Eerbeek e.o.

Opzegging, wijzigingen in adresgegevens, e-mailadres graag melden bij de secretaris secretaris@ivn-erbeek.nl.

Bestuur

Voorzitter	Jan d'Anjou	voorzitter@ivn-erbeek.nl
Secretaris	Herman Heskamp	secretaris@ivn-erbeek.nl
Penningmeester	Wim den Hartog	penningmeester@ivn-erbeek.nl
Lid	Lambert Kouwenberg	Lkouwenberg142@gmail.com
Lid	Ingrid van Eijk	iggyb@chello.nl

Werkgroepen

Excursies	Chris Holtslag	excursies@ivn-erbeek.nl
Natuurtuin	Gerard Nijhof	natuurtuin@ivn-erbeek.nl
Publiciteit	Sandra Christiaans	publiciteit@ivn-erbeek.nl
Scholing	Herma Scherpenzeel	scholing@ivn-erbeek.nl
Venel	Jos Rouland	venel@ivn-erbeek.nl

Het Groene blad

Het Groene Blad is het contact - en informatieblad van IVN-Eerbeek en verschijnt viermaal per jaar. Het blad is van en voor leden en donateurs. Bijdragen zijn van harte welkom.

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Kopij voor Het Groene Blad kan worden verstuurd naar: redactie@ivn-erbeek.nl

Het Groene Blad is eveneens te lezen op de website van IVN-Eerbeek en omstreken

www.ivn-erbeek.nl onder publicaties.

Redactie: Lambert Kouwenberg, Jan Coenraads en Jan Groenhof.

Opmaak en vormgeving: Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

De uiterste inzenddatum kopij voor het volgende nummer is 1 januari 2024.

ISSN 2543-117X

Het Groene Blad

IVN afdeling Eerbeek - November 2023

Redactioneel

“’t Is weer voorbij, die mooie zomer.” Als je naar de kalender kijkt tenminste. Maar op het moment dat ik dit schrijf (begin oktober) liggen de temperaturen nog altijd boven de twintig graden Celsius en zitten er nog diverse mensen op terrasjes en in tuinen.

Hier en daar zijn er een paar bomen kaal en bij enkele andere soorten zijn de bladeren geel geworden; de duidelijke kenmerken van de herfst. Waarschijnlijk is de herfst op het moment dat u dit leest volop aanwezig.

Voor wie van kleur houdt is dit een prachtig jaargetijde. Verval kan toch niet mooier zijn! Bovendien lichten de knoppen aan de bomen alweer een tipje van de sluier op van het nieuwe leven dat we na de winter zullen begroeten. Persoonlijk vind ik de herfst, na de lente, het op een na mooiste seizoen.

De natuur in trekken, genieten van alle pracht en bij voorkeur ook van de rust en verstillings die kunnen uitgaan van een mooie omgeving, is toch wat je momenteel het beste kan doen? Even weg van die boze wereld, in verre landen maar ook dicht bij huis. Van de zorgen om al dat oorlogsgeweld, die onvrede, die haat tussen volkeren en de verschrikkelijke geweldshandelingen van individuele personen ten opzichte van medemensen. En waarom? Vaak weten die mensen het zelf niet.

Ook in ons eigen, beschaafd hetende landje, waar we het vergeleken met andere landen nog zo goed hebben, kennen we helaas veel controverses. Tweedelingen tussen allochtoon en autochtoon, tussen jong en oud, tussen links en rechts en vooral tussen arm en rijk. Zouden we nu, na een periode waarin vooral de rijken en degenen die rijk willen worden, aan de macht waren, nu eindelijk eens een periode krijgen van mensen met andere dan economische doelen? En hoelang zullen we na 22 november op duidelijkheid moeten wachten?

Over dit soort zaken kun je mijmeren als je, zoals deze keer Ingrid, op je favoriete bankje zit en uitkijkt over een mooi stukje natuur. Wie zal de volgende zijn in de serie ‘bankje met uitzicht’? Een stukje schrijven over een bijzondere ontmoeting, zoals Hilda, kan natuurlijk ook. Of lever een andere bijdrage die Het Groene Blad nog meer naar jouw smaak maakt. Maar wat is nu eigenlijk uw smaak? Om daar een (beter) beeld van te krijgen, treft u in dit nummer een korte lezersenquête aan. U doet ons een groot plezier als u deze invult.

In dit herfstnummer zult u ook weer de gebruikelijke auteurs tegenkomen met hun vaste artikelen. Daarnaast zijn er deze keer ook veel korte ‘stukjes’ die eveneens zeer lezenswaardig zijn.

Ik hoop dat Het Groene Blad daarmee een middel is om voor een uurtje of zo te ontsnappen aan de dagelijkse beslomeringen en alle ellende die er momenteel is op onze kostbare aarde.

Lambert Kouwenberg

Inhoud

- 3 Redactioneel
- 4 Ouwe Kost(baarheden) Buurtschap de Imbos
- 8 Betalen voor wandelen
- 9 Peterseliebraam
- 11 Goudvink
- 13 De Sperwer en de Mus
- 14 Bankje met uitzicht (2)
- 16 Zwarte reeën
- 17 Wat vindt u van het Groene blad ?
- 19 ""Ik ben van de beleving, de natuurbeleving"
- 21 Het Harsmannotje
- 22 Ramenberg
- 23 De Das
- 24 Geen natuur zonder bestuur
- 25 Een bijzondere ontmoeting
- 26 Kijken we uit naar een uitkijktoren ?
- 28 Agenda

Foto boven, Vijver Bij Landgoed Voorstonden
Foto onder, Gele aardappelBovist
Fotograaf :Ronald Geerlof

Ouwe Kost(baarheden)

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG

Buurtschap Imbosch

Als we de buurtschap Imbosch bekijken, zien we 4 huizen. De boerderij langs de Lange Juffer, de twee huizen op het kruispunt en dan verderop rechts, wat hoger gelegen, de vierde woning. In het verleden heeft er nog een huisje meer gestaan, het hoekhuis, maar dat is om onbekende redenen afgebroken.

Het kasteel en landgoed Rosendael had 3 'bouwerijen': Plagdel, van Ark en Imbosch. Bouwerijen waren bosontginningsnederzettingen. De bouwerij Imbosch ontstond in 1764. Assueer Jan Torck, baron van Rosendael wilde er de woeste gronden ontginnen en onderzoeken wat ervan gemaakt kon worden. Hij begon met dennenaanplant. Dit leverde geld op en het stuifzand werd tegengegaan. Er werd in het gehele gebied ook regelmatig gejaagd. De bouwerij bestond later uit bouwland en bossen. Het bouwland en jong plantsoen werden omgeven door akkermaalswallen. Door het gebied liepen twee beukenalleën. Ook liep de Imboschbeek erdoor. Deze was belangrijk voor het drinkwater.

Het eerste huis was de boswachterswoning (jachthuis) die gebouwd werd in 1764. Daar tegenover staat de dubbele arbeiderswoning, die in hetzelfde jaar is gebouwd. Aan de Lange Juffer, over de Imboschbeek, staat de boerderij die in 1840 is gebouwd. Dan komt verderop de volgende dubbele arbeiderswoning van 1858. Die vind je als je op het kruispunt rechtsaf gaat. Links op dit punt stond nog een huisje, gebouwd in 1848, maar is al in 1893 afgebroken. De resten ervan kun je nog zien. Ongeveer 500 meter in de richting van de A50 krijg je aan de linkerkant een pad, dit is het Kerkepad dat naar Rozendaal leidde. Hierover

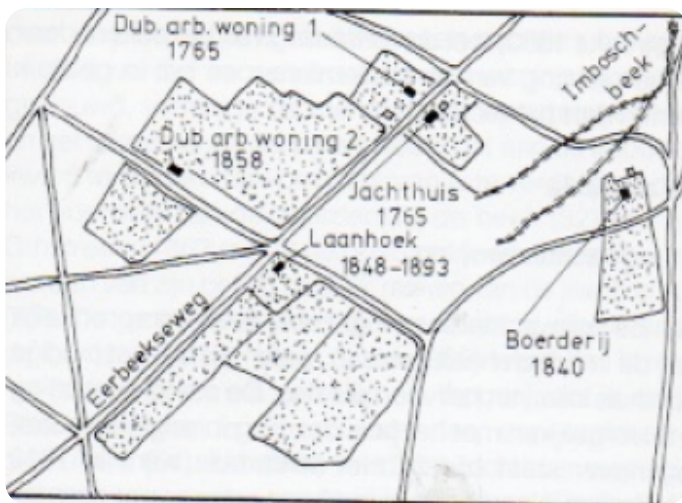
ging men zondags naar de kerk. Ook moesten de kinderen, weer of geen weer, over dit pad naar school. Bijna twee uur lopen. Het pad is een aantal jaren geleden opgeknapt, maar geen onderhoud heeft het slecht begaanbaar gemaakt. Het is ook niet volledig terug te vinden.

In 1866 woonden er in de buurtschap 45 mannen, vrouwen en kinderen. De mannen werkten als bosarbeider en als keuterboer en gingen als drijver mee met de jacht. Het ontbreken van weiden zorgde ervoor dat er weinig vee kwam en ook de landbouw beperkt bleef. Het werd steeds moeilijker om er de kost te verdienen. In 1938 kwam 'het buurtschap' in handen van Natuurmonumenten en maakte het deel uit van het Nationaal Park Veluwezoom. De huizen zijn nu verhuurd en verkocht, maar belast met erfpacht op de grond.

Lam Groen, toen het nog niet zo heette

Nu wil ik het eens hebben over het hoger gelegen huis, 'Lam Groen'. Dit was vroeger een dubbele arbeiderswoning. Het huis werd door twee gezinnen bewoond en is van het hallehuis-type, d.w.z.: het voorste deel is het woongedeelte, het achterste stuk is de deel met de stallen, gescheiden door een brandmuur. Boven de stallen was de hooiopslag. Het voorhuis bestond uit de woonkamer met een zijkamer, met hieronder een kelder. De zijkamer was vaak de slaapkamer van de ouders, maar ook wel eens woon-slaapkamer voor de grootouders. In het achterhuis waren de keuken en de bedsteden.

Van de eerste bewoners is weinig bekend. Zij kregen meestal vrij wonen en kost tegenover arbeid. Zij worden niet met naam genoemd.

kaart 1880

Johannes Burgers en Willem ter Velde

Johannes Burgers werd in 1826 in de arbeiderswoning geboren. Hij trouwde met Johanna Buurkes. Zij gingen samen in 1858 in het huisje wonen en kregen zes kinderen. De laatste overleed bij de geboorte, de overige vijf bleven in Rozendaal wonen.

Toen Johannes in 1888 overleed, kwam Willem ter Velde er wonen. Willem was op Terlet (Rozendaal) geboren. Hij trouwde met Johanna Hermina Materman. Zij kwam van de Imbosch. Zij kregen vijf kinderen. Willem werd 95 jaar oud. Zijn zoon Klaas trouwde nooit en bleef thuis wonen, totdat hij in 1941 naar Rozendaal verhuisde.

Gerrit Jan Burgers en Johannes Buurkes

Gerrit Jan Burgers kwam, ook in 1858, aan de andere kant wonen. Hij was geboren op de Imbosch en overleed er ook. Hij was dagloner van beroep. Hij trouwde met Hendrika Straalman. Zij kregen vier kinderen; Hendrika, Hanna, Jantje en Jantje Dirkje. Gerrit overleed in 1876, zijn dochter Hendrika, gehuwd met Johannes Buurkes, nam de woning over.

Johannes en Gerrit Jan Burgers, beiden zonen van Johannes Burgers, woonden in de eerste arbeiderswoning tegenover de jachtopzienerswoning.

Als je dit zo leest, kun je nagaan met hoeveel personen ze in die tijd in een dubbele woning leefden. In 1899 woonden er in deze dubbele woning 14 mensen. Op dit moment wonen er in een geheel huis slechts twee personen. Ook valt op dat er vaak met burens werd getrouwd. Als je het opzoekt trouwde Buurkes met Burgers of met Materman of met Ter Velde. Zo af en toe kwam er vers bloed van buitenaf.

Opvallend was dat de inwoners meer op Eerbeek gericht waren dan op Rozendaal. Dit kwam, denk ik, doordat de bewoners meestal uit Eerbeek afkomstig waren. Doordat er te weinig verdiend kon worden met landbouw gingen de Imboschers ander werk zoeken en ze vertrokken dan vaak. Rik en Willem Materman waren de laatste 'autochtone' bewoners. Na 1962 was er geen oorspronkelijke bewoner meer over.

Driekus

Driekus Minnen (1900-1981) werd geboren in Ede. Driekus had 11 broers en zusters. Zijn 2 jaar oudere broer was jachtopzichter. Driekus werd ook jachtopzichter en kwam in dienst bij de familie Van Pallandt. Hij heeft zowel op Lam Groen (het heette toen nog geen Lam Groen), als ook in de boerderij gewoond. Hij is op Lam Groen gekomen toen Klaas ter Velde in 1941 naar Rozendaal vertrok. Driekus, zijn vrouw Truus en zonen Wim en Eef kwamen in een huis dat toen al niet best was. De boerderij kwam vrij en Driekus vertrok met vrouw en kinderen naar het achterste gedeelte van de boerderij aan de Lange Juffer. Het voorste deel was een jachtkamer. Deze was gepacht door de familie Fentener van Vlissingen, die gek was op de jacht. In 1964 ging Driekus met pensioen. Hij en zijn vrouw vertrokken naar een bejaardenhuis in Rozendaal. Direct heeft Natuurmonumenten de bestemming van de boerderij veranderd. Het werd een bedrijfswoning. In die tijd was George Semler boswachter en in 1981 kwam Wijgert van der Born er als boswachter.

Driekus Minnen met zijn vrouw en rechtsop de foto Gijs van Velthuizen.

Lam Groen (Je leest ook wel eens Lamsgroen).

Op de 'topotijdreis' zie je voor het eerst in 1965 Lamsgroen. Dit gaat door tot 1996, daarna is het opeens Lamgroen. Het is echter Wim Noordhoek die het Lam Groen heeft genoemd.

Wim Noordhoek werd geboren in 1916 te Den Haag en is overleden in 1995 te Waalwijk. Zijn jeugd bracht hij door in Den Haag. Hij ging echter al vroeg het huis uit. Zijn moeder overleed toen hij 6 maanden oud was. Hij had een slechte relatie met zijn vader. Na bij een bank te hebben gewerkt, wilde hij toch liever kunstschilder worden en ging naar de vrije academie.

Bijzonderheidje: In Den Haag heb je een straat die "Lamgroen" heet, vlak bij het Spui. Vroeger waren er blekerijen. Er waren daar toen water, grasvelden en zon om te drogen. Eén van die blekerijen heette 'Lammetje Groen'. Waarschijnlijk doordat de voorbijvarende trekschuiten de witte lakens op de grasvelden zagen liggen. Het leek alsof er lammetjes lagen. In 1995 is er een beeld geplaatst van Teun van Beijnum, dit heet 'Lammetje Groen'.

In deze straat in Den Haag heeft Wim een poos gewoond, deze stond ook bekend als het 'hoerenstraatje'.

In 1938 leerde hij Enno Brokke kennen. Zij werden vrienden. Enno werd beeldend kunstenaar. Zij studeerden beiden aan dezelfde kunstacademie. In het begin van de oorlog trokken ze naar Middelaar om de arbeidsplicht te ontlopen. Veilig woonden ze boven bakker Hendriks. Ab Sok kwam er ook wonen. Van hem leerden ze de kunst van de 'schone ets'. Aan het eind van de oorlog vluchtten Wim en Enno in een roeiboot de Maas over naar Haps.

Na de oorlog gaan ze in boerderij 'de Overhage' in Cuijk wonen. Ook Ab komt er in 1946 wonen.

Daar vormen ze na de oorlog met Jan Gregoor 'de Cuijkse Groep'. Deze groep timmerde in die tijd best aan de weg met hun kunst. Van 1938 tot 1945 komt Pan Wallther, een Duitse fotograaf, regelmatig bij Wim thuis en aan het einde van de oorlog zit hij ook nog enige tijd bij Wim ondergedoken. Door Pan leert Wim de fotografie kennen. Zij maken samen regelmatig reizen. Na de oorlog gaat Wim zich toeleggen op de fotografie, eerst zwart-wit, later ook in kleur.

Wim Noordhoek

Wim is in die tijd ook druk met houtsnijden. Hij heeft meerdere werken in die periode gemaakt. Maar de fotografie neemt toch steeds grotere vormen aan. Hij gaat ook lesgeven. Wim woonde later in Bern (Berne) vlak bij Zaltbommel. Dichterbij Den Bosch waar hij op de Kunstacademie les gaf. Hij woonde in het voorhuis van een oud huis. In 1958 pacht hij het huis in de Buurtschap Imbosch. Dit huis was meer een weekend huis. De huur was bijna niets, maar daar stond tegenover dat je het huis moest onderhouden. Het was de hippie-tijd en men leefde toen geheel anders. Er was genoeg te doen, maar van opknappen had Wim weinig kaas gegeten.

Waarschijnlijk heeft Wim, toen hij in de Imbosch kwam, witte vlakken op de grasvlaktes gezien en gedacht: ik

imbosch achtergevel

noem het Lam Groen naar de oude straat in Den Haag. Maar omdat hij atheïst was, kan het ook zijn dat hij de draak stak met 'het Lam Gods'. Wim was fotograaf, graficus, tekenaar, aquarellist, pentekenaar, etser en houtsnijwerker. In 1965 trouwde hij met Annet van Battum. Zij kwam uit Berne. Ze bleven in Berne wonen. Annet was zo'n beetje zijn huishoudster, zij knapte later Lam Groen wat op. Zij kregen in 1966 dochter Aafke in Berne. Na 2

jaar ging Annet elders in Berne wonen. Aafke bleef in eerste instantie bij haar vader en ging vaak met hem in de weekenden en feestdagen naar Lam Groen of met een camper op reis. Toen Aafke vier jaar was, gingen Wim en Annet definitief uit elkaar. Annet ging nog regelmatig in de weekenden naar Lam Groen. Aafke woonde in Berne. Hier ging zij ook naar school. Ook Enno Brokke en zijn vrouw waren er regelmatig aanwezig, evenals de familie Peeters en andere vrienden. Het was er echt een zoete inval.

De naam Lam Groen heeft Henk Peeters nog netjes op het huis geschilderd.

imbosch vroeger

Bijzonderheidje: Aafke kan zich nog goed herinneren dat zij als meisje de hertjes, konijnen en andere dieren rond het huis zag lopen. Zij maakte door de hoog opgegroeide varens hele gangen waar zij dan door kroop. Ik vertel haar dat langs het volgende pad, de Terletsebaan, ook veel varens staan, wij noemden dat 'het Varenspad'. Wel lijkt het echter of de hoeveelheid varens minder is geworden de laatste jaren.

Wim ging steeds meer aan de fotografie doen, hij werd een topfotograaf en reisde daardoor steeds meer. De fotografie heeft hij zichzelf aangeleerd. Soms was hij langere periodes niet in de Imbosch. In Duitsland was hij bekender dan in ons land.

Hij fotografeerde voornamelijk mensen, natuur en landschap. Ongelooflijk wat hij allemaal gedaan en gemaakt

Wim fotografeert

heeft.

Zijn gezondheid werd minder, ook door zijn bijzondere leefwijze. Hij ging dementeren. Zijn vriend en collega Paul Rondel (docent Akademie voor Kunst en Vormgeving in 's-Hertogenbosch) kwam regelmatig met zijn camper en verzorgde Wim dan zo goed en kwaad als dat ging. Voor Paul was dat ook een soort vakantie.

Bijzonderheidje: Ik weet nog dat ik een keer tijdens een training van de Lange Juffer af kwam en richting Eerbeek liep. Op een gegeven moment zag ik langs het fietspad een enigszins verwarde man lopen. Hij zag er wat onverzorgd uit. Hij wist duidelijk niet waar hij was en waar hij heen moest. Ik sprak hem aan en vroeg wat hij ging doen. "Ik weet niet meer waar ik heen moet", zei hij wat ontdaan. Gezien de plek waar hij was, leek mij 'de huizen' de plaats waar hij moest zijn. Ik ben met hem meegelopen en opgelucht herkende hij zijn woonplek. Dat was Lam Groen. Het moet wel Wim Noordhoek geweest zijn. Daar ben ik pas later achter gekomen. Toch wel apart als je er nu over schrijft.

Het verval van Lam Groen

In 1985 vertrekt hij naar Heusden. Het huis komt leeg te staan. Het was al in zeer slechte staat: boktor in het dak, dat ook nog lek was. Aafke heeft het nog twee jaar aan kunnen houden, zonder dat Natuurmonumenten in de gaten had dat het niet meer bewoond werd. Wim had een pacht overeenkomst, maar er zat geen erfpacht op. Het huis was niet te koop. Tot haar spijt heeft Aafke het dus niet kunnen kopen. Natuurmonumenten wilde in die tijd het liefst van de huizen af, denk aan Roeleveld van de Takkebos. Om te voorkomen dat het gekraakt zou worden heeft Jaap van den Born er nog een poosje gewoond. Hij vond het huis altijd iets onwerkelijks hebben. Wim had er allerlei dingen staan uit zijn tijd van reizen en die waren best luguber. Zoals "Aapke", een aap op sterk water. Jaap woonde er, maar sliep eigenlijk altijd bij zijn ouderlijk huis, dat er schuin tegenover staat.

Het huis is nog gekraakt geweest door echte krakers, een groepje onzure personen die vonden dat ze dat konden maken. Vader Wijgert ging erop af met een stel mannen en ook de politie was erbij. De krakers zijn toen maar afgedropen. Jaap was ook toen al ingeschreven in de Gemeente Rozendaal en was dus inwoner. Grappig is dat Lam Groen aan de Imbosch 1 ligt in Rozendaal en het huidige huisje van Jaap van den Born aan Imbos 1 in Apeldoorn.

De gezondheid van Wim ging verder achteruit. In 1991 kwam hij in een verzorgingshuis in Waalwijk, waar hij in 1995 overleed.

Familie Peeters

Vanaf het moment dat Wim naar Lam Groen trok, ging de familie Peeters bestaande uit Henk, zijn vrouw Truus en hun 3 zonen er bijna elk weekeinde naartoe. Wim en Henk waren studiegenoten en ook Henk kwam uit Den Haag. De familie Peeters woonde toen in Arnhem en Lam Groen was een heerlijke plek. Zo'n 10 jaar werd op de deel vertoefd.

In 1966 werd het varkensschuurtje, schuin achter het

huis, grondig onder handen genomen. Het werd een prachtig zomerhuisje met een soort leefkuil als terras. Zoon Hans heeft er alleen maar mooie herinneringen aan. Er was altijd wat te doen, er werden boomhutten gebouwd, jeu de boules gespeeld en je trok de bossen in. Vervelen was er niet bij. Dit alles duurde tot ±2000. Toen maakte Natuurmonumenten het huisje met de grond gelijk.

Henk en Truus Peeters waren al verhuisd naar het Leusveld en Hans had zich in 1972 in Arnhem gevestigd als vioolbouwer. Nu woont hij heerlijk bij Lochem in een omgeving die aan Lam Groen doet denken.

Cees en Saskia

Lam Groen staat enige tijd leeg totdat Natuurmonumen-

Huisje 1983

ten besluit het te verkopen. Er komt dan erfpacht op. Het wordt gekocht door Cees Bakker en Saskia Kruithof in 2001. Het huis is dan een absolute bouwval. Menigeen verklaarde Cees en Saskia voor gek. Ook Cees en Saskia komen uit Den Haag. Beiden zijn dierenarts en hebben geen kinderen. Na enige omzwervingen willen ze graag buiten wonen. Via via weten ze dat Natuurmonumenten huizen aan het verkopen is. Hun oog valt op Lam Groen, ondanks de staat waarin het verkeert. Na een soort ballottage wordt het hen gegund. Ook pachten ze er een ernaast gelegen weiland bij, hierop lopen hun pony's. Ze hebben nooit spijt van hun beslissing gehad.

Het huis moest grondig gerenoveerd worden. Een klus voor vaklui. Het moest allemaal in de juiste stijl gemaakt worden. Vaak werd dit gedaan door de timmerlieden van firma Reusken-Maalderink uit Loenen. Cees en Saskia hadden een bepaald budget en men hield zich hier keurig aan. Cees was erg gecharmeerd van de voorman/timmerman Jos Mulder: een fijne, hardwerkende vakman. Toen ze begonnen was alleen het gebint goed en recentelijk vernieuwd, maar niet geïsoleerd. Je keek zo tegen de panelen aan, soms zat er wat spaanplaat voor. De ramen waren allemaal kapot en vergaan. De tegels in het huis waren eruit gesloopt. Ramen werden vernieuwd, kamers afgetimmerd, bedsteden opgeknapt en ga zo maar door. Een doorn in het oog was een soort haard, die in de voorkamer was geplaatst. Waar vroeger de brandmuur had gestaan en waar aan elke kant een schoorsteen zat, was deze

muur tot het plafond weggehaald. Er was alleen een pijp met een enorme haardpartij van gemetselde stenen. Geen gezicht. In eerste instantie mocht hij niet weg (authentic). Maar de beheerder kon zich voorstellen dat dit niets was. Hij keek een andere kant op en Jos sloopte de haard eruit. Hij stopte de stenen onder de vloer, een goede versterking. Ook heeft Jos later nog het dak geïsoleerd. Het werd een heerlijk huis op een pracht plek. Saskia werkt nog en Cees is een tevreden huisman. Op vakantie gaan ze eigenlijk nooit, want ze zijn “altijd al op vakantie”.

de lelijke haard, Lam groen ontbijt

Bijzonderheidje: De timmerman, Jos Mulder, is ook één van mijn hardlooptmaatjes! Regelmatig renden wij naar het huis om de voortgang te bekijken. Jos had een sleutel en trots vertelde hij wat er allemaal gemaakt werd. Ondanks dat ik er geen verstand van heb, kon ik wel zien dat het vakwerk was. Mooi om te zien hoe de oude staat hersteld werd.

Het schrijven van dit stuk was weer een hele onderneming. Maar het was erg leuk om te doen. Veel opgezocht,

Het huisje nu. veel gepraat en veel mooie, verrassende feiten komen dan tevoorschijn. Erg fijn is dat iedereen zo prettig meegedacht heeft.

Grappig dat zowel Wim Noordhoek, Henk Peeters, Enno Brokke als ook Cees en Saskia allemaal uit Den Haag komen.

N.B. Het boek van meester Slempekkes, ‘Licht In De Verte’ geeft een goed beeld van hoe men hier in het begin leefde.

Buurtschap Imbosch tegenwoordig

Het is goed leesbaar geschreven.

Bronnen:

*Gesprekken en foto's:

*Aafke Noordhoek, *Wijgert en *Jaap van den Born, *Cees Bakker en *Hans Peeters.

*Boeken:

*Licht in de Verte door J.A. Slempekkes

*De Imbosch Monument in een (Natuur) Monument door M.J. Matser

*Tijdschrift: Rond De Grenssteen, Uitgave van de Stichting Heemkunde Kring “De Grenssteen” Nummer 39 en 41 - 1997

*De Veluwnaar, weblog van de Jac. Gazenbeekstichting.

Betalen voor wandelen

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

Een mening

Grote en kleinere gebiedsbeheerders zijn bezig om geld te genereren uit de recreatie van hun gebieden. Dit komt tot uiting in het heffen van parkeergelden, het uitgeven van vignetten en het vragen van bijdragen, al of niet vrijwillig, van bezoekers en of groepen.

Wat mij betreft een kwalijke zaak. Natuur is van iedereen en niemand. En het gebruik ervan moet laagdrempelig blijven. Hoe meer je ervoor moet betalen hoe minder men betrokken is bij natuurbescherming. Je betaalt voor het gebruik, dus de uitbater lost zijn problemen dan ook maar zelf op.

Scouting, IVN en nog vele andere groepen trekken boompjes uit de hei. Andere vrijwilligers leiden wandelingen en

workshops en plegen ook onderhoud in diverse gebieden.

Een kostenbesparing is mijns inziens het verminderen van personeel dat eigenlijk niet bezig is met de kerntaak van een dergelijke organisatie.

Als je ziet wat bijvoorbeeld de Postcodeloterij schenkt aan allerlei natuurorganisaties, dat loopt in de miljoenen! En dan verdwijnt er veel geld naar de kantoorzijde van een dergelijke organisatie. Het komt uiteindelijk niet in de natuur terecht.

Directeuren en managers die grof geld verdienen, terwijl er van onderhoud en toezicht weinig terecht komt. Stel je voor: "De economie komt in een dal terecht, dan is het niet onwaarschijnlijk dat bijvoorbeeld de entreprijzen voor natuurbezoek omhooggaan. Ik moet er niet aan denken dat het gebruik van de natuur alleen voor de elite is weggelegd."

Natuur is een publiek goed en daarom mag je er ook naar kijken zonder te betalen. Bovendien betalen we indirect al voor natuur, via belastingen om de overheid in staat te stellen die publieke goederen te onderhouden.

Het simpele recreëren in de natuur brengt geen kolossale kosten met zich mee. Maar een mountainbike pad, luxe parkeerplaatsen, voorlichtingscentra waar plastic prullen te koop zijn, mogen van mij verdwijnen. De uitspraak 'terug naar de natuur' is er niet voor niks. Veel mensen denken tegenwoordig: als het gratis is, dan zal het wel niet veel zijn. Die mensen gaan maar naar een pretpark ergens in Nederland.

We zullen zien wat de toekomst ons brengt.

Peterseliebraam (Rubus laciniatus)

AUTEUR: JAN COENRAADTS

Inleiding

"Waarom schrijf je niet iets over de peterseliebraam?" suggereerde Gerard Nijhof, toen ik tijdens een vergadering van de werkgroep Harmanahof vertelde dat ik erover

dacht te stoppen met mijn serie over 'planten dichtbij huis', omdat ik alle planten bij huis zo ongeveer had gehad. Vanaf 2020-nummer 2 waren dat achtereenvolgens Maarts viooltje, witte abeel (waarover straks meer), harig en kaal knopkruid, esdoorn, madeliefje, berk, kruipklokje, vroegeling, paarse dovenetel, kleine ooievaarsbek, gehoornde klaverzuring, bezemkruiskruid, herderstasje en duizendblad.

Om eerlijk te zijn had ik nog nooit van peterseliebraam gehoord, maar toen ik in ons achterpad een nog niet eerder opgemerkte plant zag staan en de app Obsidentify 100% zeker wist dat het peterseliebraam was, was dat een goede reden om de serie wat te verlengen.

Terug naar de witte abeel

Eerst wil ik even terug naar iets heel anders, iets waarvan ik hoop dat het geen van onze lezers overkomt. In nummer 2020-3 van Het Groene Blad schreef ik over de witte abeel naast ons huis: een gezichtsbepalende boom op de hoek van Bachstraat-Händelstraat, maar ook een bron van ellende vanwege de vele worteluitlopers. Die uitlopers werden steeds opdringeriger: in het gazon om de boom, in onze voortuin, naast en in de stoep langs de Händelstraat tot wel drie huizen ver, voor de garageboxen aan de Bachstraat en ook in onze achtertuin. De wortels gaan kennelijk onder de garageboxen door. Tegels in voor- en achtertuin wippen op en komen ongelijk te liggen en elke week moeten nieuwe abeeltjes uit de tuin worden gehaald, in de wetenschap dat er een paar weken later weer nieuwe aangroei is vanuit het wortellabyrint dat in de loop der jaren ontstond. Het is nu zover dat er abeeltjes vanuit een ventilatieroostertje van het huis naar buiten groeien. Dat kan alleen wanneer de wortels de spouw of zelfs de kruipruimte bereikten en nieuwe abeeltjes vervolgens naar het licht groeien.

Een en ander is uiteraard via 'fixi' gemeld bij de gemeente die dit jaar de boom en wat later ook de stobbe liet weghalen. Daarmee zijn de problemen verre van voorbij, want het is een populier: de stam met takken en bladeren mag dan wel zijn verdwenen, het uitgebreide wortelstelsel geenszins. Wat er resteert van de abeel als organisme lijkt zelfs een groeispuurt te maken. De plant probeert uit alle macht de fotosynthese in stand te houden door snel nieuwe abeeltjes met veel blad te vormen. Op het moment van

schrijven (laatste week september 2023) staat langs het gazon tegen de muur van ons huis en garagebox een hele rij uitlopers, sommige al bijna manshoog. Ook langs de parkeerplaatsen voor ons huis groeit een rij abeeltjes, zodat bij ongewijzigd beleid binnenkort in struikgewas wordt geparkeerd. Onbegrijpelijk dat dit soort boom rond 1973 in een toen nieuwe woonwijk werd geplant. De eigenschappen van populieren, zoals de abeel, waren ook toen bekend. Meulenhoffs Bomen in Europa meldt bijvoorbeeld in 1973 "de witte abeel vermeerderd zich ook vegetatief door ondergrondse uitlopers die tot 20 m van de ouderboom opslaan". Met die 20 meter is echt geen meter te veel gezegd. Populieren horen niet in woonwijken, omdat ze op wat latere leeftijd grote schade veroorzaken aan bestrating, plantsoenen en tuinen van omwonenden. Even onbegrijpelijk is dat er zo weinig wordt gedaan om alle verdere bladgroei te voorkomen en ook de rest van de boom onschadelijk te maken. Het gazon wordt regelmatig gemaaid, maar alle abeeltjesgroei blijft al een paar maanden ongemoeid. Terecht maken we ons zorgen om invasieve planten als Japanse / Sachalinse / basterd-duizendknoop, watercrassula en reuzenbalsemien, maar wat is dit dan? Ik hoor u bijna denken: "Wie draait eigenlijk op voor de schade die gemeentebomen veroorzaken?". Dat is inderdaad een item, waarover het laatste niet is gezegd.

Peterseliebraam

Nu snel weer naar de peterseliebraam. Het blijkt niet zo vreemd te zijn dat ik er nooit van had gehoord. In de loop der jaren ontstond weliswaar een aardig rijtje plantenboeken in mijn kast, maar ik vond de peterseliebraam alleen maar in de Heukels' Flora en in de Veldgids Nederlandse flora van Henk Eggelte. In beide uitgaven is geen afbeelding van de plant opgenomen en dat is wat vreemd, gelet op de zo bijzondere bladvorm van deze braam en omdat de plant toch al vanaf 1900 of zelfs nog eerder aanwezig is in ons land. Kennelijk werd de plant door de samenstellers van de 'Heukels' als tuinplant gezien en als niet overtuigend genoeg verwilderd. Gelukkig hebben we nu Internet en daar is de peterseliebraam duidelijker aanwezig en hier wel met afbeeldingen.

Zoals alle bramensoorten is ook dit een lid van de grote rozenfamilie. De geslachtsnaam *Rubus* is afkomstig van het Latijnse *rubus* en slaat op de rode onrijpe bramen. De eveneens Latijnse toevoeging *laciniatus* aan de naam betekent 'in slippen verdeeld' en dat heeft betrekking op het diep ingesneden blad, waarvan ook de slippen vaak nog weer zijn ingesneden. Daardoor lijken de bladeren op die van peterselie en vandaar de Nederlandse naam.

Voorkomen en afkomst

Peterseliebraam is een fanerofyt: een plant waarvan je de winterknoppen minstens 50 centimeter boven de grond vindt. Dan heb je te maken met een boom, struik of houtige klimplant. De plant is vanaf de negentiende eeuw in ons land aanwezig als een struikachtige tuinplant die 'ontsnapte', verwilderde, nu op veel plaatsen is ingeburgerd en zich snel uitbreidt. Op dit moment is dat vooral het geval in de duinstreek en op de pleistocene zandgronden van Zuid en Oost-Nederland. Net als andere bramen-

soorten vind je peterseliebraam vooral in 'ruderaal biotopen' in en om stedelijk gebied, maar ook ver daarbuiten. We denken dan aan bossen, heggen, ruigten en in de buurt van tuinen, zoals in ons Eerbeekse achterpad. Over tuinen gesproken: wie de plant daar goed in toom wil houden moet na de oogst rond november alle takken die vruchten hadden tot de grond toe wegsnoeien en nieuwe takken opbinden als voorbereiding voor de bloei en vruchtvorming in het volgende jaar. Bloemen en vruchten groeien namelijk alleen aan tweejarige stengels. Waar de plant oorspronkelijk vandaan komt is niet helemaal duidelijk, maar sommigen denken dat hij uit Engeland afkomstig is en afstamt van de *Rubus nemoralis*. Deze soort komt het meest voor op de Britse eilanden, in Nederland, Duitsland en Polen en heeft soms exemplaren met ingesneden bladen. De *R. laciniatus* zou een mutant zijn van de inheemse soort *R. nemoralis* en dus geen hybride.

Het blad

Het blad is vijftallig, onregelmatig dubbel veerdelig, voelt vaak leerachtig aan, varieert aan de bovenkant van donkergroen tot vrij lichtgroen en onderaan is het groen of grijsviltig. De vijf delen van het samengestelde blad zijn diep ingesneden en de zo ontstane slippen vaak ook weer en zo ontstaat een peterselieachtige bladvorm die we ook kennen van sommige schermbloemigen. Let ter onderscheiding van andere bramensoorten dus vooral op het blad.

De stengel

De stengel heeft vaak scherpe, haakvormige stekels met een rode voet, maar kan soms ook zonder stekels zijn. Men denkt wel dat exemplaren zonder stekels cultuurvormen zijn. De stengels vormen hoge bogen en zijn vaak sterk vertakt. Het zou geen echte braam zijn wanneer de stengels niet horizontaal zouden groeien. De struik kan ruim twee meter hoog worden, maar blijft vaak wat lager. De zijtakken kunnen gemakkelijk drie meter lang worden en de plant kan daarmee zulke grote braamstruwelen vormen dat hij in Noord-Amerika als invasief wordt beschouwd. De bladloten - stengeldelen die wel bladeren maar geen bloemen hebben - zijn kantig, vaak gegroefd en kaal of weinig en verspreid behaard. Jong zijn ze heldergroen, maar ze worden later in de zon donkerrood.

Bloem en vrucht

Peterseliebraam heeft vrij grote, tweeslachtige bloemen: ze hebben dus meeldraden en stampers. De bloemen zijn wit of lichtroze en de kroonbladen zijn aan de top vaak ingesneden en hebben dan drie slippen. De kelkslippen zijn grijs en viltig en vrij lang. De bloemen staan aan 0,5 tot 2 centimeter lange steeltjes. De meeldraden zijn langer dan de geelgroene stijlen met de stampers.

De bloei is vooral in mei-juli, piekt in juni-juli, maar kan voortduren tot ver in september. Peterseliebraam is vruchtdragend vanaf juni tot soms ver in het najaar. De vrucht is de verzameling steenvruchtjes, die we ook van andere bramensoorten kennen en die in augustus-september kleuren naar zwartrood of zwart. De plant is 'tweezaadlobbig' waardoor nieuwe peterseliebraampjes kiemen met twee kiemblaadjes.

Literatuur

- Duistermaat, L. (2020) Heukels' Flora van Nederland
- Eggelte, H. (2015) Veldgids Nederlandse flora
- Internet: wikipedia.org / mijntuin.org / verspreidingsatlas.nl / ecopedia.be / waarneming.nl / wilde-planten.nl / nederlandsesoorten.nl
- Pokorný, J, J. Kaplická / Kruijne, A.A. (1973) Bomen in Europa

De Goudvink

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG
FOTO'S: MARIJKE KEMPS

De ene vink is de andere niet

Opvallend

In de herfst en misschien nog wel meer in de winter worden er vaker waarnemingen van goudvinken gemeld. Dat is op zich merkwaardig want de goudvink is een (bijna-)standvogel die het hele jaar door in Nederland voorkomt.

Het zal wel te maken hebben met het feit dat de bomen en struiken hun blad verliezen en de vogels, die zich doorgaans schuilhouden in de dichte en lage begroeiing, nadrukkelijker zichtbaar worden. En wie kent niet de typische foto's en ansichtkaarten met de opvallend rode goudvinken in een sneeuwlandschap. En opvallend zijn ze!

De goudvink is een lid van de grote familie van vinken waarvan iedereen de meest voorkomende wel kent: de (gewone) vink. Van de in Nederland voorkomende vinken heten alleen de vink, de goudvink en de appelvink nog vink. Andere vinkensoorten zijn: putter (HGB 2020, nr. 2), groenling, geelgors, kneu, keep (HGB 2020 nr. 4) en ook de kruisbek (HGB 2018 nr. 4) die vroeger kruisvink werd genoemd.

De naam

De vertaling van de wetenschappelijke naam *Pyrrhula pyrrhula* is de 'vuurrode'. In de naam goudvink komt ook die verwijzing naar de gloed van het edelmetaal naar voren. Hiermee wordt ook aangegeven dat het om een van de mooiste vinken gaat. Dit gouden aspect zinspeelt op de pracht die tot uitdrukking komt in streeknamen als vuurvogel, bloedvink, goudvonk, vuurvink. Vergeleken met de Nederlandse naam klinkt hij in het Engels – bullfinch – eerder platvloers en ook de Duitsers doen met hun – gim-pel (onnozele hals) – de vogel geen eer aan. In bullfinch en de streeknaam 'botvink' komt, mogelijk, zijn wat bolle, plompe uiterlijk naar voren. De Engelsen kennen overigens ook een 'goldfinch' maar daarmee duiden ze onze putter aan, die inderdaad ook schitterend is. Verwarrend.

Bloedmooi

Op een koude winterdag kunnen goudvinken hun veren opzetten zodat ze bijna bolrond zijn als een ideale rode kerstbal. Het rood is eigenlijk rood, oranje en goud door elkaar. Vrouwtjes hebben dezelfde tekening als mannetjes, maar veel minder fel gekleurd.

Goudvinken zijn, dat kan echt niemand ontkennen, 'bloedmooi'. Met zijn ronde vorm, vuurrode borst, chique grijze mantel en zwarte kop lijkt een goudvinkman wel een hoogwaardigheidsbekleder. Het rood is natuurlijk om te imponeren, de vrouwtjes te verleiden. Rood trekt aan, het is de lokkleur bij uitstek. Het rood werkt tegelijkertijd ook dreigend. Een goudvinkman jaagt met zijn rood net zo hard andere mannen weg als dat hij er vrouwtjes mee aanlokt.

Doorgaans zie je goudvinken in groepsverband, zelden een enkel exemplaar. Zie je meer dan twee goudvinken dan is er slechts één vrouw bij. In een groepje zie je vooral mannen, vrouwen zijn in de minderheid.

Als eenmaal een paar is gevormd zijn de partners, bijna net zo sterk als van kauen bekend is, heel trouw aan elkaar. Enkel als zij zit te broeden (op een nest met parel-blauwe eitjes) maakt hij soms korte uitstapjes. Nooit komt hij in de verleiding een andere vrouw na te zitten. Alleen als een van beide verdwijnt, verongelukt, gevangen wordt of door ziekte wordt geveld, is de plaats vlug weer ingenomen door een ander.

Nestelen en (op)voeden

Goudvinken nestelen in bos- en parkachtige landschappen maar duiken 's winters ook op in tuinen en kleinschalig cultuurland. Dan staan zaden en bessen op het menu. In de nawinter en het voorjaar eten ze vooral katjes van loofbomen, knoppen en bladscheuten en vanaf mei (ook onrijpe) vruchten.

Het broedgebied beslaat de bosrijke streken op de hogere zandgronden en het kalkrijke duin. Relatief hoge dichtheden worden gevonden in vrij open naald- en gemengde bossen op matig voedselarme bodems met een goed ontwikkelde struiklaag. De meest in het oog springende gebieden zijn dan de Veluwe, Utrechtse Heuvelrug en bossen in Drenthe en Salland.

De nestbouw behoort grotendeels aan de vrouw. Aanvankelijk komt de man ook nog wel eens met een takje aan dragen maar hij heeft weinig verstand van bouwen en daarom speelt zij het alleen klaar. Het nest is van twijgjes en worteltjes, aan de binnenkant gevuld met haar van reeën of paarden. Begin mei worden de eitjes gelegd, dag na dag, vijf in totaal. Als zij zit te broeden, komt de goudvinkman haar voeren op het nest. Dat doet hij de hele broedtijd van twee weken. Na ongeveer 17 dagen verlaten de jongen het nest. Ze zijn dan nog niet zelfstandig en bedelen de hele dag om eten. Na een paar dagen is het voederen volledig de taak van de vader omdat de moeder alweer met een nieuw nest is begonnen. Als jonge goudvinken groot zijn geworden en hun eigen gezin gaan beginnen, keren ze meestal terug naar de plek waar ze zijn grootgebracht.

In de zomer voeden goudvinken zich met zaden van allerlei grassen en andere planten, maar in de herfst en winter gaan ze over op lijsterbessen en bramen en de vruchten van de vogelkers. In de tuinen weten ze soms ook de voedertafels te vinden. In de tweede helft van de winter worden ze echte knoppenpikkers. Daardoor zijn ze helaas niet geliefd bij fruittelers.

Aantallen

Het vaststellen van aantallen is geen eenvoudige zaak omdat goudvinken gekenmerkt worden door een heel onopvallend gedrag. Vooral in de broedtijd ontsnappen ze gemakkelijk aan de aandacht. Het zijn rustige maar schuwe vogels die in de dekking blijven om predatoren zoals

sperwers te ontlopen. Vanwege de hechte paarband steken ze bovendien weinig energie in balts en zang. Soms verdragen ze zich door hun zachte, fluitende roep/zang. In de jaren 1975-2000 zagen we een afname van 9% maar kort na de eeuwwisseling zette een duidelijk herstel in en nam de populatie toe met ruim 30%. Momenteel kan de landelijke broedpopulatie op 9000-11.000 paren worden geraamd. De winteraantallen liggen tussen de 20.000 en 30.000, meer verspreid over het land.

Een goudvink is geen strikte standvogel zoals een huis- mus; hij is grotendeels een standvogel. Meer dan 90%

gaat niet verder dan tien kilometer van huis. Voor een korte winterperiode trekken sommige vogels wat verder weg naar het zuiden, maar slechts een heel klein percentage is (als broedvogel) lange afstandstrekker tot honderden kilometers. In de winter zijn er echter wel meer jonge, nog niet gebonden vogels en zwervers. In het najaar is er in Oost-Nederland wat doortrek waarneembaar van vogels uit Duitsland en Scandinavië.

De zang

Goudvinken moeten het vooral hebben van hun kleur maar ook de zang is met name bij de mannen een vorm van sexappeal. Vanaf een hoog punt laat hij zijn zangstuk horen en verkondigt hij wat hij kan. Dat een goudvink wat de zang betreft kan leren hebben vogelfokkers en -handelaren bewezen. Er waren ooit heuse zangvogelscholen waar de goudvinken met vogelfluitjes zangles kregen. In Londen brachten goudvinken die een Engels volksliedje kenden, het meest op. Gelukkig zijn deze praktijken van de baan....

Wildzang en wildvang

Net als die andere vink, de distelvink of putter, is ook de goudvink een populaire volièrevogel. In Nederland is het echter verboden vogels in het wild te vangen en in gevangenschap te houden. 'Wildzang' is de term voor in Europa in het wild voorkomende vogels die in gevangenschap geboren en opgefokt zijn en op legale wijze geringd, te koop worden aangeboden. In ons omringende landen, zoals bijvoorbeeld België, is de controle op niet of foutief geringde vogels, wat minder streng waardoor er nog altijd een lu-

cratieve illegale handel in deze vogels bestaat. Het houden van vogels is van alle tijden. Al duizenden jaren worden er vogels in kooien gehouden vanwege hun fraaie verenkleed of hun mooie zang. In de Middeleeuwen werden al goudvinken afgebeeld op schilderijen en hield men ze in kooien. Men verzamelde onder andere diverse vinkensoorten om hun zang en in het geval van de putter en de goudvink om hun prachtige uiterlijk. Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw wordt er ook driftig gefokt of zoals de fokkers zelf zeggen, gekweekt.

Aanvankelijk werden vogels, waaronder vinken, gevangen om te eten (de Vogeltjesmarkt van Antwerpen was daar nog lang een uitvloeisel van) en later om de aansprekende zang. Dat gebeurde met netten en lijmstokken. De uitdrukking 'op het vinkentouw zitten' komt daar vandaan. Een vinkennet kon worden dichtgeslagen door aan een lijn te trekken. Iemand die op het 'vinkentouw' zat kon niet wachten om zijn slag te slaan. Ook werden nesten met jonge vogels leeggehaald om ze allerlei 'liedjes' te leren zingen.

Ten slotte

Hoewel ze niet zeldzaam zijn, zie je ze door hun schuwheid en verholen gedrag niet zo vaak. Maar als je ze ziet heb je bijna letterlijk goud in handen. De goudvink is een wonder van schoonheid. In het (verre?) verleden wist men dit ook al en werd er dus misbruik van gemaakt. Met de goudvink werd goudgeld verdiend. Hopelijk zijn inmiddels voor al deze duistere handelaren 'de goudvinken gevlogen'.*

'De goudvinken zijn gevlogen': het geld is op.

In het standaardwerk Nederlandsche Vogelen van Nozeman en Sepp (1770-1829) valt het volgende te lezen:

"In den jaere 1756 werden er gedurende 3 of 4 achtereenvolgende dagen in Holland allerwege, langs den Duinkant verbaazende menigten van deeze vogelen in de leisterboogen gevangen, zoodat iemand eene verzameling maekte van 50 stuks onbeschadigde mannengoudvinken. Ook worden jongen uit het nest genomen tegen den tijd dat zij vlug worden om hen met de pen op te brengen; waer nae men hen leert fluiten en er voorts jaerlijks goed geld van weet te maeken."

Bronnen:

De goudvink van Achilles Cools
Nederlandsche Vogelen van Nozeman en Sepp
Vogelatlas
Vogelbescherming Nederland
Diverse vogelboeken

De sperwer en de mus

AUTEUR: WIM DEN HARTOG

In de serie: Bij mij in de tuin.....

Het leek voor de mussen allemaal zo mooi op de Boerhaavelaan in Eerbeek

Een fijn adres met lekker voer en elke dag schoon water. Dat kun je als mus in de winter wel gebruiken. Dus kwamen ze ook in het voorjaar en tijdens de zomer langs om te kijken of er wat op de voedertafel lag.

Het waren er wel een stuk of dertig, die na het eten en baden lekker in het zonnetje gingen zitten.

Maar het kan snel veranderen!

Een sperwer had al gauw in de gaten dat het onbezonnen gedrag van de mussen een makkelijke maaltijd voor hem was.

Al turend vanuit een struik wachtte hij op het juiste moment om er eentje te grazen te nemen.

Het is geen fijn geluid als de mus voor zijn leven vecht,

maar hij is kansloos.

Het is echt ongelooflijk hoe snel deze vogel is; het lijkt net een goocheltruc: zo zie je hem en zo is hij weer weg.

De mussen lieten zich hierna niet meer zien en het heeft lang geduurd voordat er weer eentje kwam kijken.

De natuur is wreed. Maar Elma sprak de wijze, troostende woorden:

“Beter dat de mus wordt opgegeten door een sperwer dan door een kat.”

En zo is het!

Bankje met uitzicht (2)

AUTEUR: INGRID VAN EIJK

Voorstonden

Op een vrije dag wandel ik graag door het parkbos van Huis Voorstonden.

Daar is een bankje boven op een bult. Vanaf dat bankje kijk je uit over de grote vijver. Dan zie je de zwanen, ganzen en eenden en als je geluk hebt zelfs een slangetje. Het is er heerlijk rustig.

Landgoed Voorstonden stamt oorspronkelijk uit de middeleeuwen en de grachten werden in de 16e eeuw aangelegd. Het huis is lange tijd eigendom geweest van de familie Schimmelpenninck van der Oye. Het huidige wit gepleisterde huis is het re-

sultaat van veel verbouwingen in 1825 en is in particulier bezit. Het parkbos is aangelegd in Engelse landschapsstijl naar een ontwerp van Jan David Zocher en dateert van rond 1800. Na een grondige opknapping in 2012 is het park feestelijk heropend. De slingerende paden, vijvers met vloeiende vormen, boskamers en romantische bruggetjes zijn weer als vroeger. Veel rode beuken en enkele tamme kastanjes stammen uit circa 1650.

Als natuurgebied is Voorstonden een belangrijke schakel tussen verschillende landgoederen in de IJsselvallei, voor allerlei dieren. Door het schone water in grachten en vijvers is er een grote kans de ijsvogel te zien en zeldzame amfibieën als kamsalamander en knoflookpad voelen zich hier ook goed thuis.

Maak ook maar eens een wandelingetje van 2,5 of 7 kilometer, dan zie je en hoor je nog heel veel meer. Er is een grote kans dat je, als je de 7 km route loopt, een ree tegenkomt.

Het parkbos is in onderhoud bij Natuurmonumenten. Twaalf jaar geleden is men begonnen het park weer zoveel mogelijk in de oude staat terug te brengen met medewerking van heel veel vrijwilligers. En nog altijd zijn veel vrijwilligers betrokken bij dat onderhoud.

Ik raad mensen aan eens een kijkje te nemen op Voorstonden. Er is een parkeerplaats aan de Voorstondensestraat.

Landgoed
Voorstonden

Zwarte reeën

AUTEUR: KARIIN DE RAADT

Black is beautiful !

De haarkleur bij reeën varieert normaal van roodbruin tot vaalgeel en alles wat daartussen zit. Maar soms loopt er een zwarte ree. Nog uitzonderlijker zijn witte en rood-bonte reeën. Van alle kleurafwijkingen komt zwart het meest voor, en dan met name in het oosten van Nederland. Maar ook elders in Nederland kun je zwarte reeën tegenkomen, bijvoorbeeld in Noord-Brabant (Groene Woud/Kampina).

Zwarte en bonte reeën vormen geen aparte ondersoort, maar hebben een afwijkende pigmentsamenstelling ten opzichte van de meeste andere reeën. Witte en bonte reeën hebben gebrek aan pigmentstof in hun huid en haar. Zwarte reeën hebben juist (veel) meer van het zwarte pigment in hun huid en haar. Dit wordt ook wel 'melanisme' genoemd. Zwarte geiten kunnen zwarte kalveren krijgen, maar dat hoeft niet. Ongeveer 5% van de populatie in Nederland is zwart, in Noord(west)-Duitsland loopt het aandeel zwarte reeën in sommige gebieden op tot 30-40%. Toch zal een populatie nooit geheel zwart worden, ook niet als daar actief op wordt beheerd, omdat het gen voor zwarte kleuring recessief is. Dat betekent dat het niet dominant is en ook nooit zal worden. Slechts als beide ouders het gen voor zwarte haarkleur hebben, bestaat de kans dat het kalf zwart is. Zwarte reekalveren zijn vaak de eerste maanden niet echt zwart maar meer bruinzwart van kleur. Pas na de eerste verharing kleuren ze meer zwart. Maar daar zijn ook uitzonderingen op!

De vroegste meldingen van zwarte reeën in Nederland dateren van 1895. Tijdens de eerste wereldoorlog werden ook zwarte reeën gezien op de Hoge Veluwe.

Aannames

Er bestonden over zwart reewild nogal wat aannames die uiteindelijk niet haalbaar bleken. Zo werd in sommige publicaties een verband gelegd tussen zwarte reeën en de habitat waarin ze voorkomen, namelijk moerassen en heideterreinen. Ook zouden zwarte reeën kleiner zijn en de bokken een weinig imposant gewei opzetten, donker van kleur met weinig pareling. Inmiddels is bekend dat er geen relatie bestaat tussen zwarte reeën en de omgeving waar ze voorkomen.

Van oorsprong komen zwarte reeën weliswaar uit een gebied met een groot aandeel moerassige veengebieden en broekbossen (NW-Duitsland), maar tijdens de daaropvolgende verspreiding is geen voorkeur voor een specifieke habitat geconstateerd. We treffen in ons land zwarte reeën juist vaak aan op de hoge (en droge) zandgronden!

Ook de aanname dat zwarte reebokken minder geweien op zouden zetten, moet naar het rijk der fabelen worden verwezen. Net als bij regulier gekleurde bokken heb je zwarte bokken met een sterk en bokken met een minder zwaar gewei. Daarnaast is er geen significant verschil in afmeting of gewicht. Dat zwarte reeën vaak als kleiner worden ingeschat, heeft waarschijnlijk te maken met optisch bedrog: "zwart kleedt af".

Bron: De Jager, april 2022

Wat vindt u van Het Groene Blad ?

Lezers enquête najaar 2023

De redactieleden en vormgevers van Het Groene Blad doen hun best u vier keer per jaar een mooi en lezenswaardig verenigingsblad te presenteren. Af en toe horen wij van enkelen van de lezers van ons blad daar reacties op. Bij een algemene ledenvergadering is al eens gesproken over het houden van een lezers enquête om een beter en breder beeld te krijgen van uw mening.

Daarom vindt u hieronder een korte vragenlijst met het verzoek deze te beantwoorden en aan de redactie terug te sturen. U kunt dat doen door de enquête in te vullen en te scannen. U kunt ook naar onze website gaan waar u het formulier kunt downloaden en digitaal invullen. In beide gevallen kunt u het bestand mailen naar redactie@ivn-eerbeek.nl.

1. Hoe vaak leest u Het Groene Blad (HGB)?

- nooit soms regelmatig vaak heel vaak
 altijd

2. Hoe waardeert u de inhoud?

- slecht gaat wel voldoende ruim vold. goed
 heel goed

3. Hoe waardeert u de vormgeving?

- slecht gaat wel voldoende ruim vold. goed
 heel goed

4. Heeft u suggesties voor verbetering en zo ja welke?

5. Welke artikelen leest u (bijna) altijd of als eerste?

6. Welke onderwerpen zou u nog graag (meer) in HGB willen zien?

7. Zou u bereid zijn bij te dragen aan HGB door bijv. een artikel, een foto of iets anders?

Hartelijk dank voor uw reactie

De redactie van Het Groene Blad

“Ik ben van de beleving, de natuurbeleving”

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Interview met Maria Klein Lebbink-Bruggink

“Wil je koffie of liever thee”

Dat is een van de eerste vragen die Maria mij stelt als ik haar bezoek in haar huis te Loenen. Omdat ik om koffie vraag, blijkt zij genoodzaakt voor het eerst haar nieuwe koffiezetmachine te gebruiken en dat is nog wennen.

“Ja, Eric had zo’n ingewikkeld apparaat met van alles erop en eraan. Daar kon ik niet mee omgaan en die heb ik dus weggedaan.”

Eric

En zo komt het gesprek al direct op Eric, haar man die in december 2021 is overleden. Maria mist hem nog elke dag maar is ook blij met alle positieve berichten en waardevolle woorden die zij bij de uitvaart van Eric en nu nog altijd, over hem krijgt. Ze zijn van aard zo verschillend, Maria en Eric, maar pasten (mede daardoor) zo goed bij elkaar. Het heeft Maria verrast dat veel mensen zo lovend over Eric spreken want hij was toch de man op de achtergrond, niet bijzonder op mensen gericht. Dit in tegenstel-

ling tot Maria die graag mensen om zich heen heeft en altijd, als verpleegkundige, in de gezondheidszorg en hulpverlening heeft gewerkt. Inmiddels is zij al weer geruime tijd met pensioen maar nog altijd volop bezig zich in te zetten voor anderen. En voor de natuur! De passie voor de natuur en diverse facetten daarvan, hadden Eric en Maria gemeen. Het was zelfs de ‘eerste klik’ toen zij hem bijna 30 jaar geleden op een vakantiereisje leerde kennen. Ze weet nog dat ze samen op een heuvel naar boven klommen alwaar hij uitgebreid kon vertellen over bomen en zijn werk bij Staatsbosbeheer.

Ik ken Maria nu ruim tien jaar. Zij was voor mij het eerste contact met IVN Eerbeek e.o. en dus het begin van mijn activiteiten voor deze afdeling. Eigenlijk is het door haar dat ik lid geworden ben van IVN Eerbeek. Als lid van de toelatingscommissie tot de gidsopleiding heeft zij mij immers toegelaten tot de cursus hoewel ik niet uit Eerbeek of de directe omgeving kwam. Het kostte mij overigens geen enkele moeite mij voor langere tijd aan IVN Eerbeek te verbinden.

Hoe het begon bij IVN Eerbeek

Maria zat toen in het scholingsteam dat de cursus tot natuurgids verzorgde. Aan die cursus namen vanuit de afdeling Eerbeek, acht cursisten deel. Samen met cursusleiders uit de afdeling Oost Veluwezoom is men er toen in geslaagd een inhoudelijk deskundige en qua sfeer en samenwerking goede opleiding op poten te zetten, waarvan we als gidsen nog dagelijks de vruchten plukken.

Het was een van de taken van Maria die al meer dan 20 jaar zeer actief lid is van IVN Eerbeek. Zelf heeft ze de gidsencursus gevolgd op haar 50e, toen Gerard Bosch een van de toonaangevende IVN-ers in Eerbeek was. Het was echter Chris Holtslag, ook IVN-er van het eerste uur, die zij om informatie en advies vroeg alvorens aan de opleiding te beginnen.

Maria vond de natuurgidsopleiding erg leuk. Haar al aanwezige grote interesse voor natuurbeleving maar ook voor kennis van met name vogels en planten, werd alsmaar groter. Samen met anderen, zoals Gerard Nijhof, is zij de initiatiefneemster geweest voor de ontwikkeling van een goed inrichtingsplan voor de natuurtuin ‘Harmahof’. Dit in het kader van de eindopdracht van de opleiding. Twintig jaar later ligt haar favoriete plek nog altijd in de Natuurtuin waar ze veel tijd doorbrengt en waar ze veel werk voor verricht. Diverse projecten, zoals die voor

de ontwikkeling en verbetering van de poel, zijn op haar initiatief tot stand gekomen. De tuin ligt haar na aan het hart en ze ziet soms met enige ergernis en ongeduld aan, dat ontwikkelingen traag of niet goed verlopen. Momenteel heeft o.a. de nieuwe schuur haar aandacht. “Die moet er nu echt komen!”

De Natuurtuin Harmanahof is een van de drie grote taken waaraan Maria nu vrijwel al haar tijd besteedt. Het is momenteel ook de enige taak die zij in IVN verband heeft. Veel andere taken voor IVN, zoals bestuursfuncties vervullen, doet ze niet meer. Mede omdat zij van mening is dat je dat soort taken maximaal zes tot acht jaar moet doen. Anders gaat er te veel gewenning optreden en dat is ten nadele van de organisatie en vooral ook van jezelf! Het klinkt naar mij toe als een waarschuwing en zo blijkt het ook bedoeld.

De zorg en Schuldhulpverlening

Maria is op haar 57e gestopt met haar betaalde baan in de gezondheidszorg en sindsdien heeft zij al haar werkzaamheden verricht op vrijwillige basis. De hulpverlening, en in het geval van Maria de verpleging, is in het verleden een heel bewuste beroepskeuze geweest. Ze is een persoon die met mensen wil omgaan, anderen wil helpen met praktische, uitvoerende taken maar ook als leidinggevende of in consulterende of adviesfuncties. Vandaar dat ze momenteel ook veel voldoening en energie haalt uit haar werkzaamheden bij de Schuldhulpverlening. Hier kun je immers met je werk mensen die in grote problemen zitten, echt weer perspectief bieden. Ongetwijfeld zijn hierbij, naast haar mensenkennis en sociale kwaliteiten, ook haar organisatorische vaardigheden, haar doorzettingsvermogen en overtuigingskracht, van grote betekenis.

Herenboeren

Terwijl de schuldhulpverlening haar veel positieve energie geeft, zijn het de taken die ze heeft bij het ‘Herenboerenproject Groote Modderkolk’, die haar juist veel energie kosten. Maar dat heeft zij er vanwege de ideële doelstelling, graag voor over. Maria is bij dit project mede-eigenaar en bestuurslid en heeft een heel belangrijke, adviseerende stem in het overleg met de boer over de productie, het natuurbeheer, de biodiversiteit, de ontwikkelingen voor de toekomst en het structuur geven aan de verschillende werkteams enz. Dat dit een niet te onderschatten taak is moge blijken uit het gegeven dat ze hier wel 20 uur per week mee bezig is! Op mijn verzoek toont Maria zich bereid eens een of meerdere bijdrages aan Het Groene Blad te leveren over dit ook landelijk zo succesvolle collectieve boerderijproject ‘Herenboeren’.

De tuin

Eerder heeft Maria ook wel eens ‘stukjes’ geschreven voor Het Groene Blad, over vogels bijvoorbeeld en over projecten in de Harmanahof. Maar de laatste tijd komt ze daaraan niet meer toe vanwege de hiervoor genoemde tijdrovende vrijwilligerswerkzaamheden. Ze heeft er gewoon geen tijd voor! Het kost zelfs al enige moeite voldoende tijd te vinden voor haar eigen tuin.

Maria en Eric zijn in 1995 in Loenen komen wonen in

haar huidige woning met de grote achtertuin van 10 meter breed en 40 meter diep/lang. Het is een prachtige tuin met diverse hoekjes en verrassende plekje. Toen ik met Maria voor het maken van een paar foto’s die tuin in liep, had ik het gevoel er al eens eerder geweest te zijn, terwijl dat niet zo is. Ik herinnerde mij de serie van drie artikelen over haar tuin die zij in 2020 en 2021 in Het Groene Blad schreef. Het is, natuurlijk, een tuin in de stijl van de Harmanahof! (Zie HGB 2020 nummer 3 en 2021 nummers 1 en 2.)

Van Roosendaal naar Loenen

Maria is een Brabantse van geboorte. Haar roots liggen in Roosendaal. Hier ging zij naar de Lagere School (bij de nonnen) en vervolgens naar HBS-A. Op 18-jarige leeftijd verhuisde zij van Noord-Brabant naar een stad in Gelderland: Nijmegen. Ze ging bij het Radboud ziekenhuis de in-service opleiding tot verpleegkundige volgen. Later behaalde ze ook de IC-aantekening kinderen en volgde ze een opleiding Hoger Management. Tot haar 57e werkte ze in verschillende, leidinggevende, functies in de gezondheidszorg. Toen op haar 44e haar eerste huwelijk stukgelopen was en zij met Eric een nieuwe toekomst ging opbouwen, verhuisden zij van Nijmegen naar Loenen.

Kwaliteiten

Hoewel Maria ook wel eens sombere momenten kent en haast moedeloos kan worden van de huidige situatie in Nederland wat betreft natuur en milieu, is zij in het algemeen een zeer kordate vrouw die van aanpakken weet en veel zelfvertrouwen heeft. “Ik ben eigenlijk nooit onzeker. Dat komt door mijn opvoeding. Mijn moeder zei altijd: “dat kun je wel, dat kun je wel” en dan deed ik het ook.”

Ze weet, omdat ze dat wel eens hoort, dat ze door haar houding en uitspraken wat bot en direct kan overkomen, waardoor ze misschien niet bij iedereen zo geliefd is. Toen Eric er nog was liet ze teksten in brieven e.d. ook altijd nog even door hem lezen om ze eventueel iets anders te formuleren. Anderzijds kunnen haar zelfvertrouwen en directe uitspraken ook zaken in beweging brengen. Iets wat met veel voorzichtigheid niet het geval zou zijn.

Maria heeft zeer veel kennis over de natuur en alle verschijnselen daarin. Maar ze wijst er heel nadrukkelijk op dat voor haar de 'beleving' van de natuur het allerbelangrijkste is. Het is datgene dat ze op alle momenten aan anderen wil overbrengen. Het gaat er voor haar niet om alle plantennamen te kennen of alle details van vogels te weten. Veel belangrijker is het volgens Maria te genieten van de kleuren, de geuren en de geluiden. En dat, als gids bijvoorbeeld, anderen zodanig te presenteren dat die dat ook gaan beleven. Het heeft geen zin veel feiten te berde te brengen, waar de toehoorders toch niet naar luisteren of snel weer vergeten. Je kunt wel af en toe een leuke anekdote over een bepaald aspect vertellen die dan door de gasten onthouden wordt of nog lange tijd blijft hangen. "Mensen dichterbij de natuur brengen". Dat zou haar motto kunnen zijn.

De natuur

Alles in de natuur spreekt Maria aan. Ze is echt een natuurmens. Het is dan ook haar grootste ergernis dat er nog altijd zo weinig wordt gedaan ten voordele van de natuur. De boeren en de bedrijven trainen met hun acties enorm de terugdringing van de voor het milieu schadelijke zaken. Maar Maria wil ook niet alle schuld bij de boeren leggen. Het is de politiek die hen de afgelopen tientallen jaren hiertoe gedwongen heeft.

Enthousiast wordt Maria daarom van allerlei alternatieve boerenbewegingen, zoals 'Herenboeren', die met volle overgave en met volledig respect voor de natuur boerenbedrijven opzetten waarbij natuurbeheer en biodiversiteit de boventoon voeren. Maria draagt daaraan niet een steentje maar echt een heel grote steen bij.

Naam: Maria Klein Lebbink-Bruggink
Woonplaats: Loenen, Cornelis Hendrixstraat 77
Geboren: 13-05-1950 (73) te Roosendaal (NB)
Basisschool: Roosendaal
Voortgezet onderwijs: HBS-A, Roosendaal
Beroepsonderwijs: Verpleging-A te Nijmegen, IC--kinderaantekening, opleiding Hoger Management
Burgerlijke stand: Weduwe van Eric Klein Lebbink
Hobby's: Lezen, koken, en vrijwilligerswerk bij Schuldhulpverlening, 'Herenboeren Groote Modderkolk', IVN Natuurtuin Harmanahof
IVN-lid sinds: 2001

Het Harsmannetje

AUTEUR: KARIN DE RAADT

Het 'harsmannetje' is een gal, die alleen op de grove den voorkomt en wordt veroorzaakt door de harsbuilmot (soms ook harsbuilvlinder genoemd). Dit is een bruinigrijze nachtvlinder uit de familie van de bladrollers, is circa twee centimeter groot en vliegt van mei tot juni.

De vrouwtjes leggen hun eitjes op jonge zijtakken van de grove den. Zodra het eitje uitkomt, begint de rups aan de schors van een takje te knagen. De grove den verweert zich hiertegen door overvloedig veel hars af te scheiden. Met deze hars, aangevuld met ontlasting en spinsel, bouwt de jonge rups een erwtgrote gal: het 'harsmannetje'.

De rups weet de harsafscheiding zo te regelen dat zij in het midden van de gal kan leven. Binnenin de gal bevinden zich twee kamers: één voor de rups om in te leven en te groeien, en een tweede om haar uitwerpselen in te deponeren. In het harsmannetje voedt de rups zich met dennensappen.

De hars biedt de rups een veilige schuilplaats tegen insectenetende vogels. Na de eerste overwintering wordt de gal groter. In deze grote gal verpopt de rups na de tweede

Foto: Kees Boele

overwintering. Voordat de vlinder uitkomt, duwt de pop zich half door de intussen zacht geworden galwand naar buiten, zodat de uitsluitende mot niet aan de hars blijft kleven. Geen insectenetende vogel waagt het zijn snavel in de kleverige bult te steken!

Soms hebben harsmannetjes inwoning van maden van sommige galvliegjes. Ze ademen door de openingen aan hun achterlijf, die ze buiten de hars houden. De maden verpoppen zich in de hars of in een met hars bedekte cocon op een andere plek op de twijg, vaak tussen de naalden.

Vroeger gingen mensen op zoek naar de gallen van de harsbuilmot om met deze harspropven vuur aan te maken, want dennenhars brandt namelijk erg goed. In die tijd ontstond de naam *harsmannetje*.

Ramenberg

AUTEUR: KARIN DE RAADT

IVN excursie 13 augustus 2023

Het was een prachtige wandelmiddag met bloeiende heide, paddenstoelen en enthousiaste deelnemers. Nadat menigeen met passen en meten een parkeerplaats had gevonden, zijn we in twee groepen op pad gegaan. Eén groep onder leiding van Chris, die er gelukkig weer bij is, de andere groep onder leiding van Joop en Lambert. In totaal waren er zo'n 22 deelnemers, waaronder enkele nieuwkomers.

Van tevoren heeft 'paddenstoeldeskundige' Miep mij al meegetroond naar de zwarte kluifzwam, een ouder grijs exemplaar en een jonge zwarte met een klein grijs vlekje. Later zullen we daar ook bekerzwanmetjes ontdekken, gewoon op de parkeerplaats.

Zwarte kluifzwam Foto: van wiki fotograaf Anneli Salo

Op naar de hei! Chris gaat ons voor en vertelt over de verschillende soorten hei die we tegenkomen. Dat zijn dop- en vooral struikheide. Kraaiheide zullen we in dit gedeelte van de Loenermark niet zien.

We genieten van het fraaie uitzicht, lopen langs wildwisesels, ontdekken veel harsmannetjes en proeven van rijpe jeneverbessen. Het lijkt weer wat beter te gaan met deze inheemse struik, die op de Rode Lijst staat. De struik is tweehuizig, alleen de vrouwelijke planten dragen bessen, die een tweetal jaren nodig hebben om te rijpen, van groen naar donkerblauw. Heerlijk in stoof- en wildgerechten!

Chris vertelt dat in het kader van de werkvoorziening, werklozen hier afval uit Apeldoorn moesten onder spitten, dit leidde tot de groei van o.a. tomaten en andere (moes)-

Vermiljoenhoutzwam Foto: Wikipedia fotograaf JP Karst

tuinplanten en de vondst van scherven van serviesgoed etc.

Opeens staan we oog in oog met een prachtige vermiljoenhoutzwam op een zieltogende berk. Miep snelt erop af en vertelt over de zwam. De soort is pas in de jaren '70 in ons land ontdekt, groeit vooral op dood loofhout en verlangt een zonnige plek. Terrein beherende organisaties (TBO's) hebben lang dood hout uit hun gebied verwijderd, waardoor deze soort pas relatief laat is ontdekt.

Knaloranje, prachtig om te zien! Dankzij de overvloedige regenval van de afgelopen weken kunnen we diverse soorten paddenstoelen bewonderen, waaronder de parelmaniet, aardappelbovist (zie foto voorpagina) en de roodsteelboleet.

In de buurt van een stukje stuifzand en de zeedennen

Jeneverbessen Foto: wikipedia, fotograaf Ivar Leidus

hopt de blauwvleugelsprinkhaan voor ons uit, die maakt geen geluid en leeft op zandgronden in het (zuid)oosten en midden van Nederland en in de duinen.

Over de zeeden gesproken, naast de bekende soorten als spar (solo), den (duo) en lariks (legio), komen we op onze route nog een paar 'afwijkende' soorten tegen, zoals de Weymouthden met vijf naalden en de pekden met naalden in groepjes van drie, die direct uit de stam ontspringen. De hemlock en de sitkaspar komen we wellicht een andere keer tegen. Ben, je kunt nog even oefenen!

Vol indrukken zijn we om 16.00 uur terug bij de parkeerplaats en gaat ieder zijns/haars weegs. Die van mij eindigt in goed gezelschap op een zonnig terras in Loenen. Gidsen, bedankt!

De Das (Meles meles)

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

De das ziet er aaibaar uit, met zijn ronde voorkomen, markante kop en grappige uitstraling. Zo'n beest kom je graag tegen, maar dat gebeurt niet vaak. Hij is schuw en leeft vooral 's nachts.

De das is na de wolf ons grootste landroofdier. De vos doet qua lengte niet voor een das onder, maar de das weegt meer, gemiddeld 12 kg.

Officieel behoort de das tot de familie van de marterachtigen, echte roofdieren die hun prooidieren geestdriftig bejagen. Maar de das is in deze familie een buitenbeentje. Jagen dat lukt niet echt. Liever scharrelt hij rustig rond, op zoek naar alles wat eetbaar is. Met zijn fijne neus en klauwen waarmee hij makkelijk graaft, vindt de das altijd wel iets. Hij is verzot op regenwormen, maar ook op kevers, slakken, muizen, reptielen, bessen, bramen, noten, knollen, eikels, paddenstoelen, maïs, koren en allerlei larven. Ook vruchten vinden ze heerlijk, zoals appels.

Kleinschalig landschap

Als echte scharrelaar kun je de das in allerlei soorten landschappen aantreffen, zolang er maar voedsel en beschutting is en het er rustig is. Hun burcht bouwen ze graag hoog en droog, met op relatief korte afstand voedselrijke plaatsen waar ze makkelijk kunnen graven.

Zo'n leefomgeving bestaat meestal uit kleinschalige akkers, weilanden, bosjes, beekdalen, houtwallen, boomgaarden en heggen. Als daarin bovendien weinig verstoring is, heeft de das het naar zijn zin.

Een burcht

Dassen graven hun eigen huis, een burcht. Vaak in hellingen en heuveltjes tot wel 4 meter onder de grond. Door de jaren heen kan zo'n burcht uitgroeien tot een fors bouwwerk met gangen, kamers, rotondes, verdiepingen en luchtschachten.

De kamers zijn netjes gestoffeerd met gras, mos, bladeren, dennennaalden en varens. Dat materiaal wordt regelmatig ververst. Vooral van adelaarsvarens maken ze regelmatig een schoon bed. Want dassen zijn, anders dan vossen die nog wel eens een deel van een burcht kraken, nette dieren. Hun ontlasting doen ze buiten hun burcht. Ze staan ook bekend als sociaal. Ze leven in familiegroepen en vaak leven er meerdere families in één burcht. En soms delen ze hun huis met konijnen of een vos. Een das laat zich overigens niet intimideren door zo'n buurman. Een vos die voedsel dreigt af te pakken, kan rekenen op een flinke aframmeling.

Een dassenfamilie verlaat soms voor kortere of langere tijd de hoofdburcht. Niet ver van die hoofdburcht ligt in de regel een tweede burcht. En op grotere afstand bezit de familie vaak meerdere kleine vluchtholen. Zo'n 'buitenverblijf' is kleiner dan de hoofdburcht. Ze liggen in stra-

tegisch opzicht in bepaalde seizoenen soms gunstiger ten opzichte van bepaald voedsel. Langs de vaste paden ('wissels'), in de beschutting van een houtwal, een bosrand of bijvoorbeeld een heg, graven dassen vluchtholen. Wanneer een das tijdens een van zijn voedseltochten wordt gestoord, weet hij vliegensvlug de dichtstbijzijnde vluchtpijp te vinden.

Winter

's Winters verblijven dassen veel langer in hun burcht. Ze teren dan grotendeels op hun vetreserves die ze in de herfst hebben opgebouwd. Ze houden geen winterslaap, maar slapen vaak wel dagen achtereen in hun riant ondergrondse onderkomens. Wanneer het echt ijsig wordt, maken ze desgewenst een ingang dicht om de koude buiten de deur te houden.

Verkeersslachtoffers

De opmars van de das heeft ook een keerzijde. Dassen volgen 's nachts vaste routes en steken daarbij vaak wegen over om bij de voedselrijke weilanden te komen. Dat oversteken kost veel dassenlevens. En afgelopen zomers gingen dassen noodgedwongen extra aan de wandel door de droogte. Daarbij komen de dieren meer wegen en spoorwegen tegen.

Das en wet

De das is wettelijk beschermd vanuit de Wet Natuurbescherming. Die wet stelt dat provincies pas een ontheffing voor ingrepen verlenen als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van populaties van een soort.

Ook de dassenburchten zijn wettelijk beschermd. Niemand is hier eigenlijk op tegen, totdat men wordt gehinderd in zijn woningbouw, wegaanleg of zandwinning. De das ziet bulldozers op zijn, vaak eeuwenoude, dassenburcht afkomen en wordt er vervolgens van beschuldigd een 'hindernis' en een 'schadepost' te zijn. Dit wordt NIMBY (Not in my back yard, Niet in mijn achtertuin) genoemd.

De (on)kosten die gemaakt worden zijn bijna altijd om het vernietigen van zijn leefgebied te compenseren. Deze compensatie houdt in dat een ander gebied optimaal wordt ingericht voor de das. De voorkeur van de das gaat uit naar een landschap met een zo groot mogelijke variatie in flora en fauna en zo veel mogelijk rust. Maar met hem delen ook vele mensen deze voorkeur zodat de das vaak in het gedrang komt en niet zelden aan het kortste eind trekt.

Volgens mij is Eerbeek en omgeving ook het paradijs voor dassen. Alle blauwe stippen geven een waarneming van een of meerdere dassen aan.

Geen natuur zonder bestuur

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

Dat IVN een natuurorganisatie is, daar zijn we het wel over eens. Maar het is ook een vereniging. En een vereniging heeft behoefte aan bestuurders. Nu zijn vrijwilligers die bestuurder willen worden niet dik gezaaid.

Ook IVN Eerbeek lijdt er een beetje onder. Bestuurders moeten we met een zaklantaarntje zoeken. Af en toe duiden ze op om een of twee termijnen van vier jaar aan IVN Eerbeek te besteden.

Volgend jaar maart moet ik, conform ons statuut, reglementair aftreden na twee termijnen als secretaris. Nu lijkt het woord secretaris wel heel beladen, maar het

valt reuze mee. Naast mijn secretarisswerk doe ik nog de opmaak van Het Groene Blad, onderhoud ik de website en publiceer ik af en toe iets op Facebook voor IVN Eerbeek. Met deze werkzaamheden ga ik gewoon verder zodat een nieuwe secretaris daar niet mee belast wordt.

Wat overblijft is het plannen van bestuursvergaderingen en uiteraard het notuleren van deze bijeenkomsten. Hieronder valt ook de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) en het maken van een jaarverslag. Verder handel je, als secretaris, de inkomende post af en beantwoord je soms vragen via de mail.

Een stukje ledenadministratie maakt ook deel uit van de werkzaamheden, tegenwoordig houdt IVN Amsterdam de financiën bij en samen met de penningmeester doe je de

Een bijzondere ontmoeting

AUTEUR: HILDA STOLTENBORG

In de serie: Bij mij in de tuin....

Steen marter Foto van wikipedia ,fotograaf: Stanislaw Szydlo

rest. Ik blijf uiteraard binnen het IVN werkzaam en bij problemen kan een nieuwe secretaris me altijd benaderen.

Ik heb het met veel plezier gedaan, de laatste acht jaar, maar het wordt ook tijd voor iets anders. Mijn echtgenote gaat ook met pensioen zodat we meer tijd hebben om samen leuke dingen te gaan doen. Mijn bestuursfunctie bij de Vleermuiswerkgroep Gelderland is ook vacant zodat ik ook daar wat minder inzetbaar ben.

Er zijn twee bestuurders niet meer herkiesbaar volgend jaar. Naast de vacature voor een secretaris is er ook een vacature voor gewoon bestuurslid. IVN Eerbeek is dus op zoek naar vrijwilligers die deze taken op zich willen nemen.

Meer informatie, secretaris@ivn-eerbeek.nl of via de website.

Vaak ben ik klaarwakker als ik 's nachts even naar het toilet moet. Ik ga dan soms een spelletje op mijn tablet spelen en kruip daarna weer onder de wol.

Ik zat dit keer nauwelijks in de kamer of ik hoorde wat gerommel op het terras en dacht wat beweging op te merken. Toen ik ging kijken wat er aan de hand was zag ik echter niets.

Even later, toen ik weer naar buiten keek, zag ik een spits snuitje met ronde oortjes en oogjes die me aanstaarden. Staande op zijn achterpoten en met de voorpoten op de vensterbank zat een steenmarter mij te observeren. We hadden enkele minuten intens oogcontact.

Door het licht en de beweging en eveneens ons beider nieuwsgierigheid was dit een unieke ontmoeting!

Leden administratie

Nieuwe leden

G. Caron
I. Möller

Kijken we uit naar een uitkijktoren?

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG

Mening van verontruste toeschouwers

Hier moet de toegangsweg komen

Jaap van den Born werd benaderd door het TV-programma Pointer (KRO/NCRV op NPO2) – met betrekking tot hun onderwerp: Natuurtoets. Zij bekijken hierbij problemen die er zoal spelen en proberen te helpen met het oplossen van fouten, gemiste kansen enzovoort.

Jaap is al eens eerder in beeld geweest toen het ging over hoe we de drukte in de natuur beter het hoofd kunnen bieden. Dit keer zou het gaan over de uitkijktoren die er, volgens sommigen, in het Loenense bos zou moeten komen. Jaap, ikzelf en met ons meerdere mensen vragen ons af of er zo nodig in de Loenense bossen, in de buurt van de schaapsweide een nieuwe uitkijktoren moet komen.

In 1958 heeft de scouting op de Trapjesberg een toren van vijf meter hoog gebouwd. De tweede toren werd eind jaren '60 gebouwd en was ongeveer 14 meter hoog. Deze werd

in de jaren '90 afgebroken vanwege verschillende omstandigheden.

Moet nu, zo'n 25 jaar later, de toren terugkomen? Het lijkt een prestigeobject van 'de Vrienden van het Loenense bos'. De toren moest in eerste instantie 21 meter hoog worden, maar dit schijnt al opgelopen te zijn naar 25 meter. De bomen zijn in die tijd niet gestopt met groeien en zijn beduidend hoger geworden.

Al jaren zijn ze bezig om die toren van de grond (in de lucht) te krijgen. Telkens waren en zijn er terechte bezwaren. Het bosgebied waarin de toren moet komen is een kraamkamer voor flora en fauna.

Op de eerste plaats: het is een stuk Natura 2000-gebied! Daar mag je niet eens zoiets uitvoeren. Er is in 2015 een Natuurtoets door adviesbureau Natuurbalans uit Nijme-

gen gedaan. Als je het rapport hiervan leest, vraag je je af wat ze hebben gedaan. Dit rapport is niet alleen acht jaar oud, maar totaal niet volledig. Er is met veel zaken geen rekening gehouden. Ook niet met de vele verschillende dieren die er leven.

Jaap en ik zijn er met een boswachter rond gegaan. We liepen vlak bij de plaats waar de fundamenten van de oude toren nog liggen. Direct vonden we al een ingang van een dassenburcht die nog recent was gebruikt. We liepen verder en verschromt vluchtte er een drachtig zwijn weg. Even later vonden we zes uitgangen van een dassenburcht. Vers gegraven, met de pootafdrukken erop. Indrukwekkend.

oudere ingang

Nieuwe ingang

Verse ingang met zand en pootjes

resten van oude fundamenten

Een dassenburcht kan soms wel jaren niet in gebruik lijken, maar toch komen de dassen er telkens weer terug. En wat te denken van de 'draaihalsspecht', die hier nestelt. Dat hij in het rapport niet genoemd wordt, is niet zo gek. Ga je in het najaar dan is de situatie natuurlijk anders dan in het voorjaar of de zomer. Er zijn vele soorten vogels gespot. Ik noem er enkele: de uil, verschillende roofvogels, gierzwaluwen, grote gele kwikstaarten, huismussen, vleermuizen en ga zo maar door. Op de grond leven, naast de das en het zwijn, zandhagedissen, hazelwormen, boommarters, eekhoortjes en vossen. Als je niet goed kijkt, zie je ze niet. En wat te denken van de vele wildwissels die over het terrein lopen.

Wil je de toren bouwen, dan moet je een weggetje aanleggen om alle materialen, een hoogwerker, auto's, gereedschappen, mensen enz. ernaar toe te verplaatsen. Hiervoor zouden bomen, varens, en andere flora moeten wijken. Is dat geen inbreuk op de plek?

Dan komt er een fundament waarop de toren moet komen. Ik heb begrepen vijf bij vijf meter. Waarschijnlijk ligt de dassenburcht hier onder. Een burcht kan een oppervlakte aannemen van soms wel een halve hectare!! Ook moet er een pad aangelegd worden waar de mensen over moeten om bij de toren te komen. Er worden dan schermen geplaatst om te voorkomen dat de dieren op de paden komen en dat de bezoekers van de paden afwijken.

Hoe kunnen we zoiets moois verpesten. En dan willen we het nog niet eens over de kosten hebben. Alles bij elkaar gaat dat zeker over € 250.000. Dat geld kun je in deze tijd wel beter besteden, lijkt ons.

Hopelijk komt men tot inzicht en laat men dit mooie stukje natuur met rust.

Ik heb geen idee hoe IVN leden ertegenover staan, maar ik moest het kwijt. Hierbij dus.

Mede namens Jaap van den Born.

Agenda

Zaterdag 11 november 2023

Tijd: 9.00 uur

Voorwandelen, Appense veld. Grafheuvels

Start: Parkeerplaats station Klarenbeek Hoofdweg, 7382
BH, Klarenbeek

Gidsen: Chris, Aad, Lambert, Karin en Jan C

Zaterdag 9 december 2023

Tijd: 9.00 uur

Voorwandelen: Doorstappen Imbos/Ringallee.

Start: Parkeerplaats De Elsberg Hoek Schaapsallee/Lange
Juffer Laag Soeren

Gidsen: Bert, Thijs, Lambert en Karin

Zondag 12 november 2023

Tijd:14.00 uur

Publekswandeling Appense veld. Grafheuvels

Start: Parkeerplaats station Klarenbeek Hoofdweg, 7382
BH, Klarenbeek

Gidsen: Chris, Aad, Lambert, Karin en Jan C

Zondag 10 december

Tijd:11.00 uur

Publieksexcursie: Doorstappen Imbos/Ringallee.

Start: Parkeerplaats De Elsberg Hoek Schaapsallee/Lange
Juffer Laag Soeren

Gidsen: Bert, Thijs, Lambert en Karin

IVN Zutphen

Zondag 19 november 2023

Tijd: 14:00 uur tot 16:00 uur

Herfstwandeling Gorsse Heide

Start: Hoek Reeverdijk/Elzerdijk
Eefde

Gids: Lambert, Helga, Klaske en Hans

Zaterdag 30 december 2023

Tijd:10.30 uur

Eindejaarswandeling IVN Eerbeek

Start: wordt nader bekendgemaakt
Details via de lokale media

Gidsen: Gerard, Chris en Herman

Voor informatie over plaats en tijd
Eerbeek:excursies@ivn-eeerbeek.nl
Telefoon:06-47368516
Zutphen: ktengrotenhuis@kpnmail.nl
Telefoon:0575-471995
excursies duren ca. 2 uur